

Utvidgning av Kaipabäckens naturreservat i Gällivare och Jokkmokks kommuner och upphävande av tidigare beslut

Beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808), MB, beslutar länsstyrelsen att det område som utmärkts på bifogad karta, Bilaga 2, ska utgöra Kaipabäckens naturreservat. Den slutliga inmätningen av området kan innebära mindre justeringar av reservatets avgränsning och areal.

För att uppnå och tillgodose syftet med reservatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ MB samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt MB m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla i reservatet.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Beslutet riktar sig även till allmänheten.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt MB m.m. fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan (Bilaga 5).

Länsstyrelsen upphäver med stöd av 7 kap. 7 § första stycket MB sitt beslut om bildande av naturreservatet Kaipabäcken i Gällivare kommun från den 8 juni 2010, dnr 511-9594-09. Se Bilaga 4 för den äldre avgränsningen.

Syfte

Syftet med reservatet är att bevara områdets värdefulla naturmiljö med dess höga biologiska mångfald och opåverkade karaktär. Områdets skogar, våtmarker, vattendrag och andra ingående ekosystem ska ges förutsättningar att utvecklas naturligt. De delar av området som idag har lägre naturvärden ska utvecklas i riktning

mot ett naturligt tillstånd. Syftet är även att bevara ett sammanhängande naturlandskap och motverka fragmentering. Inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer är syftet också att tillgodose behovet av ostörd natur för friluftslivet.

Syftet ska nås genom att:

- skogsbruk, exploateringar och annan verksamhet som kan skada naturmiljön i området förhindras,
- reservatets naturmiljöer med dess flora och fauna utvecklas i huvudsak fritt genom naturliga processer,
- ge möjlighet till naturvårdsbränning som ersättning för utebliven naturlig brand, men kantzoner till sjöar och vattendrag ska skyddas från brand,
- skogliga utvecklings- och arronderingsmarker återställs till ett mer naturligt tillstånd genom fri utveckling eller naturvårdande skötsel som exempelvis naturvårdsbränning, stängsling, ringbarkning och/eller röjning av ungskog,
- vid behov återställa vattenmiljöernas naturliga hydrologi och struktur genom att till exempel lägga igen diken, åtgärda vandringshinder, restaurera våtmarker eller återställa vattendrag efter flottledsrensning,
- främmande arter som bedöms utgöra ett hot mot ekosystemen i reservatet bekämpas, i de fall det är möjligt,
- åtgärder kan genomföras för att underlätta för allmänhetens friluftsliv och förebygga slitage och påverkan på mark, växt- och djurliv.

Skälen för länsstyrelsens beslut

Skälen för bildandet av reservatet, tillika dess prioriterade bevarandevärden, är områdets värdefulla naturskog med dess stora biologiska mångfald. Områdets höga värden för friluftsliv liksom de naturtyper och arter som är utpekade inom Natura 2000 är också skäl för bildande av reservatet.

Skogsavverkning, dikning eller annan exploatering skulle innebära att områdets naturvärden förstörs. Vandringshinder och ohållbart fiske innebär också hot mot områdets värdefulla vattenmiljöer.

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § MB om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet.

Utöver vad som annars gäller enligt lag är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk, fälla eller på annat sätt skada levande träd och buskar, samt skada eller flytta liggande eller stående döda träd och buskar, med undantag för röjning, utglesning eller flytt av liggande döda träd i samband med bedrivande av renskötsel i enlighet med rennäringslagen (1971:437) enligt A 14,
2. på annat sätt än vad som anges under punkt 1 skada eller förändra mark eller vegetation på land eller i vatten, till exempel genom att borra, spränga, anordna upplag, gräva, dikesrensa, schakta eller dumpa,
3. uppföra eller utöka byggnad eller annan anläggning som till exempel mast eller vindkraftverk, med undantag för älgstorn enligt A 12,
4. anlägga väg eller led,
5. anlägga ledning i luft, mark eller vatten,
6. bedriva vattenverksamhet, till exempel genom vattenreglering, muddring, avledande av vatten eller anläggande av vandringshinder,
7. plantera in växt-, djur-, eller svampart,
8. släppa ut eller sprida avloppsvatten, gifter, biologiska eller kemiska bekämpningsmedel, vådliga ämnen, kalk, växnäringsämnen eller andra främmande ämnen som kan skada naturen,
9. framföra motordrivna fordon utanför väg, samt
10. sätta upp tavla, plakat, skylt, göra inskrift eller andra markeringar i naturen.

Vidare är det utan länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

11. förändra byggnad eller anläggning,
12. uppföra älgstorn, samt
13. utföra fiskevårdande åtgärder såsom iläggning av sten eller grus, borttagning av vandringshinder eller liknande, samt
14. genomföra röjning eller utglesning av täta yngre bestånd med låga naturvärden eller flytt av liggande döda träd, i samband

med bedrivande av renskötsel i enlighet med rennäringslagen (1971:437). För att tillstånd ska kunna meddelas krävs att:

- det sker i begränsad omfattning och i för rennäringen viktiga betesmarker, passager och flyttleder,
- staten äger marken,
- manuella metoder används i första hand, samt att
- fällda träd lämnas i naturreservatet.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § MB om skyldighet att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheterna förpliktas att tåla att följande åtgärder kan komma att genomföras för att tillgodose syftet med naturreservatet.

1. utmärkning av reservatet,
2. uppsättning och underhåll av informationsskyltar,
3. naturvårdsbränning,
4. stängsling, röjning av ungskog samt katning, ringbarkning och veteranisering av träd i skogliga utvecklings- och arronderingsmarker,
5. bekämpning av främmande arter,
6. utförande av återställningsåtgärder rörande vattenkvalitet, hydrologi och bottenmiljöer som exempelvis utrivning av vandringshinder eller igenläggning av diken,
7. genomförande av undersökningar av flora och fauna samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål, samt
8. tillgängliggörande av reservatet för besökare genom anläggande och underhåll av fågeltorn, raststugor, torrdass, stigar, leder, spänger, broar, rastplatser, eldstäder och vindskydd.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Utöver vad som annars gäller är det för allmänheten förbjudet att:

1. fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar,
2. samla in vedsvampar, mossor, lavar eller ryggradslösa djur,
3. skada vegetationen i övrigt genom att till exempel gräva upp växter,

4. fånga, skada eller döda ryggradsdjur. Ta ägg eller störa djurlivet genom att exempelvis klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig i närheten av fågelbo, lya eller gryt,
5. skräpa ner, samt
6. framföra motordrivna fordon utanför väg.

Undantag från A- och C-föreskrifter

Föreskrifterna ska inte hindra:

1. förvaltaren att utföra de åtgärder för reservatets vård och skötsel som krävs för att tillgodose syftet med reservatet och som anges i föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § MB i detta beslut,
2. underhåll av väg, exempelvis hyvling, grusning, dammbindning, slyröjning, snöröjning, halkbekämpning eller andra åtgärder för att bibehålla vägens nuvarande standard och funktion. Föreskrifterna hindrar inte heller kapning och flytt av träd som fallit eller lutar in i väg- eller siktröjningsområdet. Redan fallna träd får kapas vid gränsen för siktröjningsområdet medan lutande träd även får kapas vid rot. Kapade delar ska läggas i naturreservatet i anslutning till siktröjningsområdet. För samtliga åtgärder gäller att risken för skada på mark, vegetation, bottnar och vatten ska minimeras. Innan större underhållsåtgärder ska samråd ske med länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § MB, enligt vad som framgår av förordningen (1998:904) om anmälan för samråd. Sådana åtgärder kan vara byte av vägtrummor, rensning av vägdiken eller rensning efter omfattande stormfällning. Vägarnas sträckning framgår av Bilaga 2.
3. underhåll av byggnader, stigar, leder, järnvägar eller andra anläggningar. Innan större underhållsåtgärder, exempelvis trädsäkring, ska samråd ske med länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § MB, enligt vad som framgår av förordningen (1998:904) om anmälan för samråd.
4. bedrivande av renskötsel i enlighet med rennäringslagen (1971:437) eller terrängkörning i samband med bedrivande av renskötsel enligt terrängkörningsförordningen (1978:594).
5. snöskoteråkning på väl snötäckt mark i enlighet med terrängkörningsförordningen (1978:594). Skador på vattenmiljöer, mark och vegetation får ej uppstå.
6. plockning av bär och matsvamp,

7. bedrivande av jakt och fiske i enlighet med gällande lagstiftning,
8. användande av terrängskoter, till exempel fyrhjuling, vid uttransport av fälld älg eller björn. Särskild försiktighet ska iakttas för att undvika skador på mark, vegetation och vattenmiljöer,
9. rättighetsinnehavare att fälla träd som riskerar att falla på byggnader, samt
10. rättighetsinnehavare att röja och ta bort sly, ta tillvara på fallna träd samt uppföra mindre markanläggningar som t ex spänger eller eldstäder inom 25 m från huvudbyggnad,

Beskrivning av ärendet

Bildande av det ursprungliga naturreservatet Kaipabäcken

De höga naturvärdena inom Kaipabäckens naturreservat uppmärksammades i samband med en inventering av skyddsvärda statliga skogar som länsstyrelsen och Naturvårdsverket genomförde under åren 2003-2005. Inventeringen gjordes på uppdrag av regeringen och redovisades i Naturvårdsverkets rapporter 5339, 5344, 5345 och 5473. För Norrbottens län redovisades totalt 432 områden som skyddsvärda. Under 2005 slöts en överenskommelse mellan Naturvårdsverket, Sveaskog och länsstyrelserna i Norrbotten respektive Västerbotten, om hur de skyddsvärda områdena från inventeringen skulle bevaras långsiktigt. Överenskommelsen redovisades i en rapport (Naturvårdsverket, rapport 5498) där 168 områden i Norrbottens län pekades ut som blivande naturreservat. Naturreservatet Kaipabäcken är ett av dessa områden.

Naturvårdsverket och Sveaskog AB träffade den 13 juni 2008 en överenskommelse om formellt skydd av 431 särskilt värdefulla naturskogsområden i hela landet. Denna innebär att områdena, på i överenskommelsen angivna villkor, kan avsättas som naturreservat utan krav på ekonomisk ersättning till Sveaskog. För länets del omfattas de områden som redovisats som naturreservat i Naturvårdsverkets rapport 5498. Överenskommelsen ger därmed ett värdefullt bidrag till uppfyllandet av delmål 1 *Långsiktigt skydd av skogsmark* i miljö kvalitetsmålet *Levande skogar*. Beslutet för det ursprungliga naturreservatet Kaipabäcken togs 2010-06-08.

Utvidgning av reservatet

Delen norr om väg 810 hade ringats in av länsstyrelsen som en eventuell utvidgning av reservatet för att omfatta bäcken och skogsmyrmosaiken och binda samman reservatet med det avsevärt större området Rånesvärre, där Kaipabäcken har sina källor. Området som ingår i utvidgningen aktualiserades i samband med att ersättningsmark skulle styckas av från Sveaskog till Jokkmokks allmänningsskog, det s.k. ESAB-paketet.

Inventeringar av de områden som ingår i utvidgningen har gjorts av Länsstyrelsen. Den största inventeringen av området norr om Nattavaaravägen (väg 810) har gjorts 2013, och en andra inventering 2014. Efter inventeringarna undantogs den del av ersättningsmarken som omfattade delar av Kaipabäckens flöde och fördes i stället över till Naturvårdsverket för att ingå i ett framtida reservat. De två små utvidgningsområdena söder om vägen har inventerats 2018 och 2019. Våtmarkerna i reservatet inventerades inom Naturvårdsverkets nationella våtmarksinventeringar (VMI).

Frågan om att formellt skydda fjällnära skogar aktualiserades i samband med Skogsutredningens betänkande SOU 2020:73. Inom ramen för skogsutredningen redovisades ett antal värdefulla fjällnaturskogar på statens innehav. I Skogspropositionen 2021/22:58 föreslog regeringen att staten ska vara föregångare i arbetet med formellt skydd av skog och att skyddsvärda statliga skogar ovan och i nära anslutning till fjällnära skog bör få områdesskydd. Riksdagen tillstyrkte Skogspropositionens inriktning 2022.

Skogsutredningen och Skogspropositionen ledde bland annat fram till regeringsuppdraget att skydda värdefulla statliga skogar ovan och i nära anslutning till gränsen för fjällnära skog (M2022/01240) som gavs till Naturvårdsverket. Ett resultat av regeringsuppdraget var att Naturvårdsverket och Sveaskog, i februari 2023, tecknade en överenskommelse om att skydda cirka 100 000 hektar fjällnaturskogar. Kaipabäckens utvidgning ingick i överenskommelsen och kommer därmed att få ett formellt skydd i och med bildande av detta naturreservat. Ärendet syftar till en utvidgning av det befintliga reservatet Kaipabäcken, och det tidigare beslutet ska således upphävas.

Vid beslutstillfället var Lantmäteriets fastighetsförrättning inte klar. När förrättningen har slutförts kommer reservatet att utgöra en egen fastighet.

Enligt 2 § lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket ska länsstyrelsen konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Förfrågan om konsultation har skickats till Sirges sameby, Tuorpon sameby, Jåhkågasska tjiellde, Unna tjerusj sameby, Udtja sameby, Gällivare sameby, Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund. Konsultation begärdes av Gällivares sameby, Svenska Samernas Riksförbund och Sametinget. I konsultationen med Sametinget nåddes inte enighet gällande renbete i naturreservatens syfte, men enighet uppnåddes i övrigt. Konsultationen med Svenska Samernas Riksförbund och med Gällivares Sameby har genomförts och avslutats i enighet.

Ärendet har remitterats till Skogsstyrelsen, Sametinget, Försvarsmakten, Sveriges geologiska undersökningar (SGU) och Svenska Samernas Riksförbund (SSR). Skogsstyrelsen ser positivt på reservatsbildningen. Försvarsmakten avstår från att yttra sig. Sametinget har framfört att renskötseln och samiska näringar fortsatt måste kunna bedrivas obehindrat i naturreservatet. SSR erinrar att det är av stor vikt att länsstyrelsen beaktar vad berörd sameby framför, såväl vad gäller reservatsbeslutet som skötselplanen.

Trafikverket, Sveaskog, Statens fastighetsverk, Telia Sverige AB, Sirges sameby, Tuorpon sameby, Jåhkågaska tjiellde sameby, Unna tjerusj sameby, Udtja sameby och Gällivare skogssameby har förelagts att yttra sig över förslaget. Samtliga har tagit del av förslaget till beslut. Av dessa har Statens fastighetsverk och Trafikverket yttrat sig. Statens fastighetsverk har inget att erinra mot förslaget till beslut. Trafikverket har framfört synpunkter på det andra och tredje undantaget från föreskrifterna. Myndigheten meddelar att avvattnings av vägar liksom underhåll av järnvägar är mycket viktigt för att bibehålla kommunikationernas funktion. De själva anser inte att samråd är nödvändigt för att genomföra dessa åtgärder, vilket undantagen gör gällande med hänvisning till 12 kap. 6 § MB. Länsstyrelsen meddelar att samrådskraven för sådana åtgärder som kan väsentligt ändra naturmiljön inte regleras av naturreservatets föreskrifter, utan av just 12 kap. 6 § MB.

Beslutet har i enlighet med 25 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. föregåtts av samråd med Gällivare och Jokkmokks kommuner. Gällivare kommun har inget att erinra om reservatsbeslutet. Jokkmokks kommun invänder inte mot utvidgningen av reservatet, men betonar vikten av att synliggöra naturreservatet på väl planlagda platser för allmänheten för att främja friluftsliv, rekreation och naturturism. Kommunen föreslår att länsstyrelsen informerar besökare om sophantering för att minska nedskräpning. Trots att det inte verkar finnas markerade stigar eller andra anordningar för friluftslivet, är kommunen positiv till att länsstyrelsen föreslår att regelbundet utvärdera behovet av sådana anläggningar för att underlätta friluftsliv och förebygga slitage på naturen. Kommunen anser dessutom att mineralprospektering inte ska ske inom naturreservatet.

Samråd har genomförts med Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Båda myndigheterna tillstyrker förslaget.

Synpunkter på förslaget

Sveriges Geologiska Undersökning

SGU meddelar att de avstår från att yttra sig. Till detta har de dock bifogat en bilaga innehållandes en generell formulering som SGU använder vid många remisser. Bilagan är av sådan art att länsstyrelsen ändå betraktar den som ett yttrande, och som därför kommer redogöras för och bemötas i detta beslut.

För att underlätta SGU:s arbete och minska länsstyrelsens administrativa börda, anser SGU det vara önskvärt att det tydligt framgår av reservatsföreskrifterna att kartläggning av berggrund, jordarter och grundvatten som utförs av statlig myndighet ska tillåtas. Detta då de geologiska undersökningarna bidrar med viktig och grundläggande information som används i många samhällssektorer. SGU menar att de geologiska undersökningarna ger obefintlig eller försumbar skada på mark och omgivning, och att SGU:s undersökningar generellt inte är av sådan art att de strider mot det naturbevarande syftet med naturreservatet.

SGU framhåller Sveriges behov av kritiska och strategiska råvaror, och att geologisk kunskap är central för att kunna identifiera malmpotentiella områden. De vill också uppmärksamma länsstyrelsen på EU:s förordning om kritiska råvaror (CRMA) som trädde i kraft 23 maj 2024. Förordningen ställer krav på ökad

kartläggning och utvinning av strategiska råvaror i medlemsstaterna, i syfte att minska sårbarheten och öka försörjningsberedskapen i Sverige och EU, meddelar SGU. Slutligen framför de att detta intresse måste beaktas i länsstyrelsens fortsatta arbete, och relaterade samhällskonsekvenser bör utvärderas. Yttrandet bemöts i avsnittet *Länsstyrelsens bedömning angående prospektering och mineralutvinning* nedan.

Länsstyrelsens bedömning och motivering

Området utgör en från naturvårdssynpunkt mycket värdefull naturskog som hyser en stor mångfald av växter och djur knutna till naturskogsmiljöer. Området har egenskaper och strukturer som bildats genom att naturliga processer fått verka relativt ostört under lång tid.

Området utgör en från naturvårdssynpunkt mycket värdefull naturskog som hyser en stor mångfald av växter och djur knutna till naturskogsmiljöer. Reservatets vattendrag är en del av Kaipabäcken, som är utpekad som ett nationellt värdefullt vattendrag. Råneälven är ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag och Natura 2000-område. Endast en liten del faller inom reservatsgränserna.

Reservatet är avgränsat främst utifrån områdets höga skogliga naturvärden. Länsstyrelsen har inte genomfört någon riktad naturvärdesinventering av reservatets våtmarker, sjöar eller vattendrag.

Skogsavverkning eller annan exploatering skulle innebära att områdets naturvärden samt dess opåverkade och ostörda karaktär förstörs. De höga naturvärden som finns i området kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Med anledning av detta har frågan om bildande av ett naturreservat aktualiserats.

Detta beslut omfattar hela det ursprungliga naturreservatet Kaipabäcken. Utvidgningen tillför ytterligare naturvärden i form av gammal skog, vilket ökar förutsättningarna för att uppnå syftet med reservatet. Länsstyrelsen anser därför att kraven på synnerliga skäl för upphävande enligt 7 kap. 7 § första stycket MB är uppfyllda. Enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket MB får ett upphävande endast meddelas om intrånget i naturvärdet kompenseras i skäligen utsträckning på naturreservatet eller på något annat område. Länsstyrelsen bedömer att det nya naturreservatet stärker skyddet

av områdets naturvärden och ökar dess geografiska omfattning. Intrånget i naturvärdet bedöms därför vara skäligt kompenserat. Sedan år 2010 då reservatsbeslut för en stor del av området söder om vägen fattades (se Bilaga 4), har länsstyrelsen gjort en del generella justeringar och förtydliganden av föreskrifterna för naturreservat. Förändringarna är anpassningar till rådande lagstiftning och till länsstyrelsens riktlinjer för hur reservatsbeslut bör utformas. Ändringarna har gjorts för att stärka skyddet av områdets naturvärden, men även för att underlätta prövning och tillsyn i reservatet.

Överensstämmelse med strategier för skydd samt förenlighet med miljömål

Beslutet följer gällande riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden, samt Sveriges miljökvalitetsmål. Beslutet ger därmed ett värdefullt bidrag till uppfyllandet av flera av miljökvalitetsmålen; Levande skogar, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Ett rikt växt- och djurliv samt Begränsad klimatpåverkan.

Beslutets förenlighet med planer och hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB

Reservatet berör ett område som är av riksintresse för rennäringen som enligt 3 kap. 5 § andra stycket MB ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande. Länsstyrelsen har infört långtgående undantag från föreskrifterna för att inte inskränka renskötselrätten. Länsstyrelsen bedömer därför att bildandet av reservatet är en åtgärd som inte påtagligt motverkar rennäringens bedrivande.

Reservatet berör ett område som är av riksintresse för naturvärden (Råneälven) och friluftslivet (Råne älvsdal) och som enligt 3 kap. 6 § andra stycket MB ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Länsstyrelsen bedömer att bildandet av reservatet är en åtgärd som bidrar till att stärka skyddet för dessa riksintressen.

Reservatet berör ett område som är av riksintresse för kommunikationer (järnväg för långväga persontrafik och godstrafik, Malmbanan) som enligt 3 kap. 8 § andra stycket MB ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen av dessa. Föreskrifterna inskränker inte nyttjandet eller underhållet av

riksintresset. Länsstyrelsen bedömer därför att bildandet av reservatet är en åtgärd som inte påtagligt försvårar tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Reservatet berör ett område som är av betydelse för totalförsvaret (öppna områden av betydelse) och som enligt 3 kap. 9 § första stycket MB så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen. Reservatsområdet ligger inom MSA (minimum safety altitude) yta för både Jokkmokks flygbas och Försvarsmaktens luftrum. Detta innebär att det inom MSA ytan finns fastställda höjder för högsta tillåtna objekt. Länsstyrelsen bedömer att bildandet av reservatet är en åtgärd som inte påtagligt motverkar totalförsvarets intressen.

Reservatet berör ett område som är av riksintresse för Natura 2000 Habitatdirektivet enligt 4 kap. 8 § MB, nämligen Råneälven och dess biflöden. Länsstyrelsen bedömer att bildandet av reservatet är en åtgärd som bidrar till att stärka skyddet för detta riksintresse.

Länsstyrelsen bedömer sammantaget att ett naturreservat i det aktuella området är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB samt med den för området gällande kommunala översiktsplanen.

Intresseprövning

I enlighet med 7 kap. 25 § MB ska det finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas och de inskränkningar som beslutet innebär för den enskildes markanvändning. Därför ska det alltid göras en intresseprövning mellan allmänna och enskilda intressen.

Länsstyrelsen bedömer att den avgränsning av naturreservatet och de inskränkningar som har gjorts är nödvändiga för att bevara de höga naturvärdena i området, samt att de inte går längre än vad som behövs för att tillgodose reservatets syfte.

Länsstyrelsens bemötande av inkomna synpunkter

Sveriges Geologiska Undersökning

SGU har begärt att det tydligt ska framgå av reservatsföreskrifterna att kartläggning av berggrund, jordarter och grundvatten som utförs av statlig myndighet ska tillåtas.

Länsstyrelsen instämmer med SGU om att kartläggning av berggrund, jordarter och grundvatten är viktigt för samhället, och att det finns ett stort samhällsintresse för metaller som bland annat krävs för den gröna omställningen. Vilken påverkan geologisk kartläggning har på naturreservatets naturmiljöer, arter och friluftslivsvärden beror bland annat på metod, samt var och när under året undersökningarna genomförs. Även om många metoder enligt SGU ger obefintlig eller försumbar skada på mark och omgivning, så kan det inte uteslutas att vissa undersökningsåtgärder kan ha negativ påverkan på reservatets naturvärden.

Föreskrifterna ska skydda mot åtgärder som kan skada de höga naturvärdena och därmed motverka syftet med reservatet. Det är alltså åtgärderna i sig som måste regleras, vem som orsakar skadan saknar betydelse. Länsstyrelsen ser därför ingen möjlighet att utforma särskilda undantag för statliga myndigheter såsom SGU föreslår.

Uppkommer det behov av att utföra åtgärder för undersökning, kartläggning eller inventering som strider mot naturreservatets föreskrifter finns möjlighet att söka dispens från föreskrifterna. Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifter om det finns särskilda skäl eller om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte. Länsstyrelsen vill belysa att vissa undersökningsåtgärder redan är tillåtna, då de inte strider mot reservatsföreskrifterna. Sådana åtgärder kräver ingen dispens alls.

SGU meddelar även att underlagen till naturreservat vanligtvis har brister vad gäller inkluderande av geologisk information. Länsstyrelsen instämmer delvis med detta, men menar att remissen ger SGU möjligheten att tillföra besluten den information som de önskar. SGU förmedlar dock inte längre någon generell geologisk information om naturreservaten.

Länsstyrelsen känner till EU:s förordning om kritiska råvaror, och beaktar redan intressen såsom samhällets behov av metaller och mineral vid bildande av naturreservat. Om regeringen och riksdagen anser att mer omfattande avvägningar mellan försörjningsberedskap, ekonomiska intressen och naturvärden ska göras bör dessa enligt länsstyrelsen i stället lämpligen hanteras på nationell nivå i samband med att nya mål för skydd beslutas nationellt.

Konsekvensutredning

Enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar ska en myndighet inför beslut om föreskrifter eller allmänna råd så tidigt som möjligt utreda ordningsföreskrifternas kostnadsmässiga och övriga konsekvenser. Enligt samma förordning får myndigheten göra ett undantag från regeln om den bedömer att det saknas skäl att genomföra en konsekvensutredning. Länsstyrelsen bedömer att ordningsföreskrifterna behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet. Föreskrifternas konsekvenser för allmänheten eller i övrigt bedöms vara så små att en särskild konsekvensutredning inte behöver upprättas.

Uppgifter om naturreservatet

Naturreservatets namn: Kaipabäckens naturreservat

Kommun: Gällivare kommun
Jokkmokks kommun

Lägesbeskrivning: 1 km öster om byn Polcirkeln

Fastigheter: Gällivare Bandel 100:1, Trafikverket
Meurisvare 3:1, Sveaskog AB
Näsberg 2:8, Naturvårdsverket
Storlandet 5:1, Sveaskog AB
Storlandet 5:4, Statens Fastighetsverk

Natura 2000: SE0820431 Råneälven

Samebyar: Sirges sameby
Tuorpon sameby
Jåhkågasska tjiellde
Unna tjerusj sameby
Udtja sameby
Gällivare sameby

Förvaltare: Länsstyrelsen

Area: ca 1973 ha

Naturtyper: Skogsmark: ca 1286 ha
varav produktiv skog: ca 671 ha
Våtmark: ca 621 ha

Sjöar och vattendrag: ca 28 ha
Övrig mark: ca 38 ha

Beskrivning av området

Kaipabäckens naturreservat ligger 1 km öster om byn Polcirkeln, i södra delen av Gällivare kommun och en mindre del i sydöstra delen av Jokkmokks kommun. Naturreservatet är mycket variationsrikt och utgörs av en mosaik av skog- och myrmark utefter den 10-20 meter breda och mestadels lugnt flytande Kaipabäcken eller Kaipajoki. Terrängen är mycket flack med moränholmar som utgör fastmarken i myrområdet, där majoriteten av de lövrika granskogarna står. Som besökare får man en känsla av vildmark när man besöker Kaipabäcken. Man kan se talrika bäverspår, vildvuxen naturskog och stora myrmarker utan att höra några trafikljud. Man kan också bestiga bergknabben Norr-Kaipa, som resar sig 60 meter över våtmarkerna och Kaipabäcken, och erbjuder fin utsikt över reservatet.

Bäcken som reservatet är uppkallat efter samlar upp ett flertal större skogs- och myrbäckar i det angränsade Rånesvärre naturreservat. Råneälvens vattensystem, inklusive Kaipabäcken, är ett Natura 2000-vattendrag och är utpekad som värdefulla vatten av Naturvårdsverket. Strömhastigheten varierar i bäcken, det finns lugnare höljor där bäcken flyter stilla, men även kortare forssträckor. Det finns gott om död ved i Kaipabäcken, både omkullfallna granar och bäverfällda lövträd. Bäckens avrinningsområde utgörs i huvudsak av stora aapamyrkomplex, vilket leder till dess bruna och humusrika vatten. Bäcken är påverkad av flottledsrensning, och det finns flera diken både inne och just utanför reservatet, som påverkar vattnet genom läckage av humusrikt vatten. I den sydligaste delen av reservatet finns det spår av isavsmältningen i form av en isälvsavlagring, vilken säkerligen kan spåras i bäckens lopp och dess sandiga och grusiga botten. Större delen av våtmarkerna utgörs av strängflarkärr, medan mindre partier består av topogent kärr, strängblandmyr, mosaikblandmyr och nätmosse. Dessa har ett visst naturvärde, och norr om väg 810, öster om järnvägen, har våtmarkerna höga naturvärden.

Naturreservatets skog karaktäriseras av lövrika, granskogsbeklädda marker på omse sidor om Kaipabäcken. Skogspartier i reservatet ligger på moränholmarna, som höjer sig bara någon eller några meter över de flacka myrarna. I allmänhet har skogen

naturskogskaraktär, och består mestadels av gran- och barrblandskog som är mycket flerskiktad och olikåldrig. Dessutom har skogarna betydande inslag av 200-400-åriga granar och tallar samt tämligen gott om död ved.

Där holmarna är högre och/eller marken är torrare, speciellt i den nordligaste delen av reservatet, finns det talldominerad skog. På den branta bergknabben Norr-Kaipa, är skogen också talldominerad med gott om död ved och åldern ligger kring 150 år med inslag av äldre tallöverståndare.

På myrholmarna i södra delen av området utgörs skogen i hög grad av gammal, urskogsartad granskog med stort inslag av gammal glasbjörk och gamla tallar. Norr om väg 810 är det endast mindre delar av skogen som är urskogsartad. Dessa skogar är mestadels ca 100-160 år, men med inslag av mycket gamla granar i de fuktiga och ofta frodiga granbestånden närmast vattendraget. Dessa gamla granar är i regel 250-300 år, och vissa individer kan vara så gamla som 400-500 år. Här finns det också utspridda gamla tallar som är mellan 250-400 år. Det finns rikligt med död ved av gran och på granlågor i området hittar man rödlistade och starkt kontinuitetskrävande arter som rosenticka, rynkskinn, harticka, ullticka och violmussling, vilket visar att skogarna har obruten kontinuitet. I dessa delar är det också en riklig förekomst av stora och höga myrstackar. I hela reservatet, men speciellt i de äldre delarna som beskrivs här, finns det gott om spår av tretåig hackspett. De få spår man finner här efter tidigare skogsbruk är gamla tallstubbar från äldre tiders dimensionsavverkning.

Den skogliga påverkan i området är relativt liten, men omfattande plockhuggnings förr uppemot 100 år sedan har påverkat stora delar av reservatet norr om väg 810. Det ser man tydligt i delar av skogen där en 100 till 150-årig sekundär generation av björk eller gran har kommit upp. Speciellt björk har vuxit upp i den fuktiga och ibland svämpräglade granskogen, där påverkan av bäckens varierade vattenhöjd är större. I de mest sydliga delarna av reservatet finns det delar av björksumpskog mellan den mycket lövrika granskogen. Vissa partier är blöta och har stående vattensamlingar, där vitmossa och starr dominerar. Eftersom det finns rikligt med gamla björkar som når åldrar på över 100 år är tillgången på död björkved i både liggande och stående form god i stora delar av reservatet. Bävern trivs i området på grund av dessa lövrika skogar. Bäverfällda träd syns överallt och många ligger tillsammans med andra kullfallna träd

i bäcken, vilket gynnar livet i vattendraget. I de mer påverkade delarna av skogen är tillgången på död ved fortfarande god, som rötade granlågor, tallrotvältor och stående döda barr- och lövträd. De delar som bär spår efter nutida skogsbruk ligger främst på den östra sidan om bäcken. Utvecklingsskogarna består av restskog som har lite död ved och överståndare och i norra delen skog som har gallrats i sen tid. Delarna som inte ligger i anslutning till ån har lägre naturvärden och är bitvis påverkade av nutida skogsbruk i de sydligaste delarna av området. Öster om malmbanan, norr om väg 810, finns det en nybruten vinterväg där Sveaskog tidigare planerat att avverka holmorna.

Spår av brand är få i största delen av området, men det finns brandspår spridda över reservatet som antyder att området har brunnit längre tillbaka. De gamla solitära sälarna i det mest nordligaste punkt av reservatet antyder samma sak. Till skillnad från resten av reservatet, brann 44 ha 100 årig naturskog vid Kaipabrännan i södra delen av reservatet 2018 vid en naturlig brand.

Samebyarna Gällivare, Udtja, Jåhkågaska tjiellde, Sirges och Tuorpon har renskötselrätt i området. Gällivare sameby bedriver renskötsel i stora delar av området, där de har sina vår-, sommar-, höst-, förvinter-, kalvnings-, brunst- och trivselland samt uppsamlingsområde. Unna Tjerusj sameby använder delar av området som vinter och vårvinterland. Även Sirges sameby och Tuorpon sameby använder delar av området som vårvinterland.

Information

Detta beslut ska kungöras i länets författningssamling och i ortstidningar.

Länsstyrelsen ska enligt 2 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13) utöva operativ tillsyn över att naturreservatets föreskrifter följs. Enligt 29 kap. 2 och 2a §§ MB gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 7 kap. MB kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ MB vid vite förelägga om rättelse.

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också generella bestämmelser till skydd för naturmiljön enligt annan lagstiftning.

Delar av naturreservatet ingår i EU:s nätverk av skyddade områden, Natura 2000. Verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom Natura 2000-områden kräver tillstånd enligt 7 kap. 28a – 29 b §§ MB.

Ni kan överklaga beslutet

Se Bilaga 1 med överklagandehänvisning.

Beslutets ikraftträdande

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft, utom vad gäller föreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § MB, vilka gäller omedelbart.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med naturvårdshandläggare Julia Scholten som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Per-Anders Jonsson och jurist Sofia Sandelid medverkat.

Bilagor

1. Överklagandehänvisning
2. Karta över reservatet
3. Översiktskarta
4. Äldre avgränsning
5. Skötselplan

Ni kan överklaga beslutet hos regeringen

Om ni inte är nöjda med Länsstyrelsens beslut, kan ni skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Så här överklagar ni beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska ni lämna eller skicka er skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Norrbotten antingen via e-post; norrbotten@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Norrbotten, 971 86 Luleå.

Tiden för överklagande

Ert överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag ni fick del av beslutet. Ni anses ha fått del av beslutet den dag det kungörs i ortstidning. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ert överklagande kan ni be att få ytterligare tid till att utveckla era synpunkter och skälen till att ni överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor** från den dag då beslutet meddelades.

Ert överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som ni överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur ni vill att beslutet ska ändras.
- Varför ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om ni har handlingar som ni anser stödjer er överklagan så bör ni bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om ni behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om ni anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt er ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver ni veta mer?

Har ni ytterligare frågor kan ni kontakta Länsstyrelsen via e-post norrbotten@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-225 50 00. Ange ärendets diarienummer.

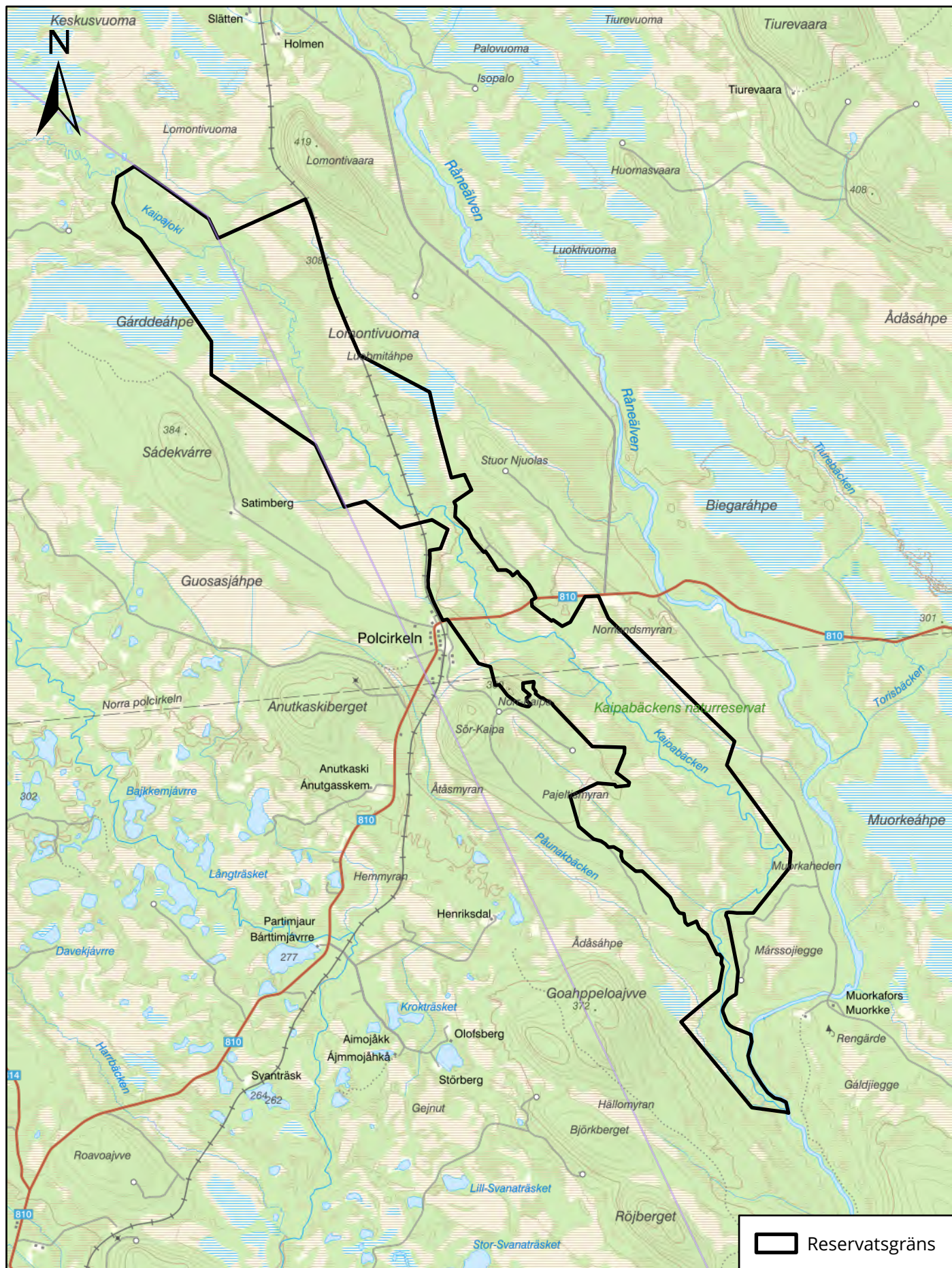
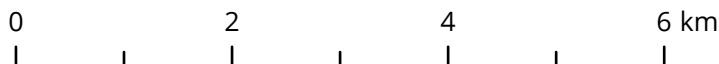

Kaipabäckens naturreservat

Areal: ca 1973 ha

Länsstyrelsen
Norrbotten

Skala: 1:70 000

Länsstyrelsen
Norrbotten

Diariennr 11029-2023

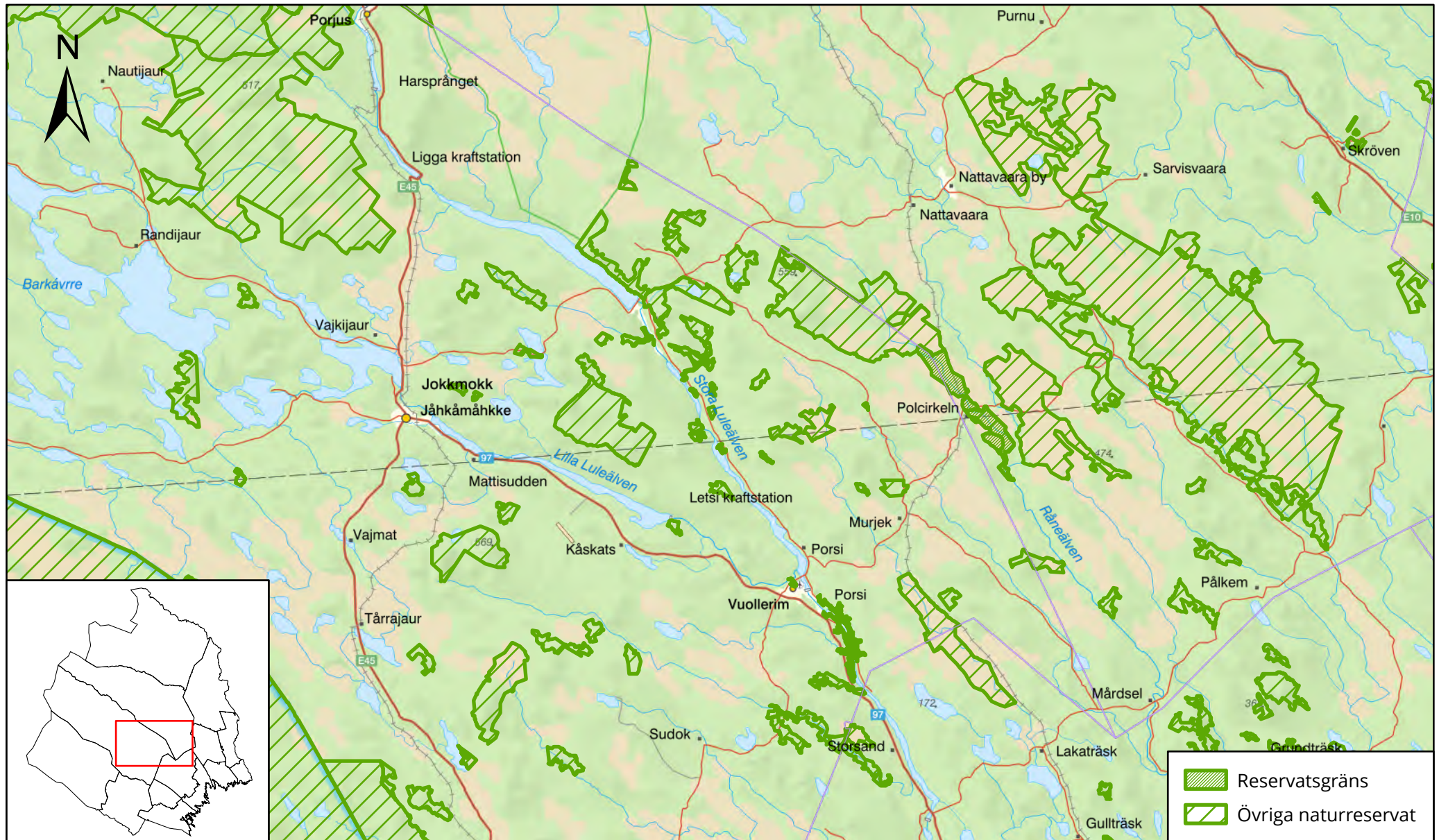
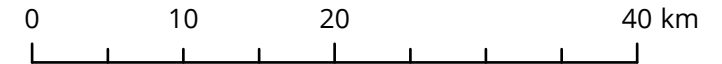
NVR ID 2014840

Bilaga 3

Kaipabäckens naturreservat

Gällivare och Jokkmokks kommun

Skala: 1:500 000

Areal: ca 1973 ha

Skala: 1:70 000

